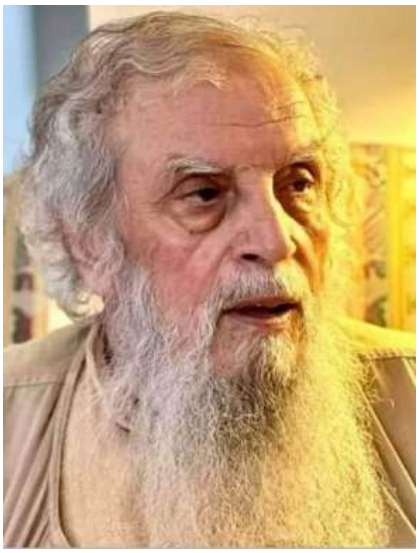
مسئوولیت متن و شکل بدوش نویسندهٔ مضمون میباشد، عقیدهٔ نویسنده لزوماً نظر افغان جرمن آنلاین نمی باشد

نویسنده: ن . جلیل زاد

۲۰۲۶/۱۱/۱۲

غزل

شاعر: عطايي ملا

ميـــنه تنده ازلـــــــي ده، تـــر ابـده نـــه اوبـږي
حســـن مســـت موج د هـوا دی، غږه کـله پـه ډکږي
د اغـــــــيارو ضد جـارږم، رب مـو ساته له خـپل ذاتو
ستوری لمر خانه خراب کړه، سایه سیوري کي ورکږي
ما وي: لاس گـــوره فالبینه، د سپورمـی په لور مـین سوم
هـــغه وي: عجب ساده یي، ستوری لاس کي نه خـائږي
جـــانان راسي د زړه کور ته، غر په موتي کـي دپره سـي
جـــانان ولاړ سي د لمر غږ ته، بحر څاڅکي کي بـهږي
جانان ناست وي د غره سر کي، بوی د زلفو یـي رارسي
جـــانان گرزي د سیند تل کي، د پښـو ږغ یي رارسږي
د مـــخ خـــال یي منځ د نښي، غشي بربښي رسا نه ځي
خُـــم شبخیز نظر راـــبولم، گوندي وي چـي ولگږي
په تـــولواک عشـــقه! ستا سوبه، د وحدة د وجود لوبه
شهـــــی څنو ته څنډ ورکړي، او زړه زما رپي دربږي
****

تبصره.....

و این هم تبصره ای که من بدان باور دارم...
نگاهی انتقادی به خوانش های صوفیانه و وحدت الوجودی این غزل
با آن که بسیاری از خوانندگان می کوشند چنین غزل هایی را در چهارچوب تصوف، عرفان و وحدت‌الوجود تفسیر کنند، می توان از زاویه ای دیگر نیز به آن نگریست. زیبایی این شعر الزاماً در گرو آن نیست که هر تصویر، نشانه ای از فنا، سلوک یا ذوب شدن انسان در یک حقیقت مطلق دانسته شود .
گاهی شعر، پیش از آن که خانقاه باشد، گلستان خیال است.
عطایي ملا در این غزل بیش از آن که واعظ طریقت باشد، معمار تصویر است .
کوه در مشت، بحر در څاڅکي، بوی زلف از قلهٔ غر او آواز قدم از تل د سیند، بیش از آن که استدلال عرفانی باشند، شاهکارهای تخیل شاعرانه اند .
ارزش این تصاویر در نیروی هنری و شگفتی‌آفرینی آن ها نهفته است، نه در تأویل های پیچیدهٔ فلسفی.
همچنان، اندیشهٔ وحدت‌الوجودی غالباً مرز میان خالق و مخلوق را در هاله ای از ابهام فرو می برد, در حالی که بسیاری از شاعران بزرگ، حتی هنگام استفاده از زبان عرفانی، در اصل به ستایش زیبایی، عشق، فراق، آرزو و حیرت انسانی پرداخته اند .
از این دیدگاه، جانانِ این غزل می تواند یک محبوب زمینی، یک آرمان بلند، یا حتی خودِ زیبایی باشد, نه لزوماً تجلی ذات مطلق.
از همین رو، می توان این غزل را بی آن که به مباحث تصوف و عرفان وابسته شویم نیز ستود, زیرا شکوه حقیقی آن در موسیقی واژگان، تازگی تصویرها، جسارت خیال و قدرت شاعر در آفرینش جهان های ناممکن نهفته است .

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارئ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکني د لیکنيزي بني پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکي په ځیر و لولئ

شعر، در این خوانش، نه بیانیهٔ فلسفی است و نه درسنامهٔ عرفان, بلکه جشن باشکوه زبان، تخیل و زیبایی است.
****

تبصره

داسی معلومیږی.....
د عطايي ملا دا غزل د تصوف، عرفان، جمال او عشق د هغه ژور بهير استازيتوب کوي چېرې چې کلمه يوازې د مانا د لېږد وسيله نه ده، بلکې د کشف، شهود او روحاني تجربې هنداره ګرځي .
شاعر د مينې مفهوم له عادي انساني جذبې پورته وړي او د ازلي او ابدي حقيقت په توګه يې انځوروي .
د «مينه تنده ازلي ده، تر ابده نه اوبېږي» په مصرع کې مينه د هستۍ هغه تلپاتي عطش دی چې نه مړېږي او نه پای مومي , همدا تنده د انسان د روح د سفر بنسټ جوړوي.
په دې غزل کې حسن د ثبات نه، بلکې د حرکت، موج او تجلي نوم دی .
شاعر ښکلا د هوا د مستۍ څپې په څېر انځوروي چې په بشپړ ډول نه نيول کېږي او نه په غېږ کې ځايېږي .
همدلته د عرفاني فکر هغه لوی اصل راڅرګندېږي چې مطلق جمال د ادراک تر لاسرسي لوړ دی او انسان يې يوازې وړانګې درک کولای شي.
د فالبيني او سپوږمۍ په تصوير کې شاعر د انساني هيلو او کاياناتي حقيقت ترمنځ واټن په نازک طنز رانغاړي .
د «ستوری لاس کې نه ځايېږي» جمله يوازې يو محاوروي حکمت نه دی، بلکې د محدود وجود او نامحدود مطلوب ترمنځ د اړيکې فلسفي تعبير هم دی.
د جانان په اړوند بندونه د غزل تر ټولو ښکلي عرفاني برخه ده .
جانان کله د غره پر سر دی، کله د سيند په تل کې، کله د زړه په کور کې او کله د لمر په غېږ کې .
دا هر اړخيز حضور د وحدت الوجود نظريې ته اشاره کوي , يعني محبوب په هره ذره، هره نښه او هره پديده کې حاضر دی .
دلته مکان او زمان خپل ارزښت له لاسه ورکوي او وجود په يوه واحد حقيقت بدلېږي.
د غزل وروستی بيت د شاعر فکري او هنري اوج دی .
عشق دلته يوازې احساس نه، بلکې يوه ټوله واکمنه ده , يو ټولواک ځواک چې کاينات د وحدت په تار سره تړي .
د «وحدة د وجود لوبه» ترکيب د صوفيانه حکمت، فلسفي او شعريت نادر امتزاج دی.
همدا ځانګړني دا غزل د لفظي ښکلا تر کچې نه محدودوي، بلکې د فکر، عرفان، تخيل او ژورې هستۍ پوهنې هغه هنري مانۍ ګرځوي چې لوستونکی پکې د شعر تر لوستلو وروسته هم اوږده موده د ماناوو په رڼا کې ګرځي.

آرشیف: مطالب نشر شدهٔ ن. جلیل زاد

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکنې د ليکنيزې بڼې پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليږلو مخکې په ځير و لولئ